

«На наших вулицях», «Ходимо безпечно», «Обережно, пішохід», «Мій друг – світлофор», «Червоний, жовтий, зелений», «Міліція очима дітей». Велика увага приділяється протипожежній безпеці – як поводитися з вогнегасником, як запобігати пожежам в побуті, як поводити себе у надзвичайних ситуаціях, позакласній роботі з профілактики дитячого травматизму, правил поведінки, навчати молодших школярів знаків безпеки, у тому числі і тим, що містять символи небезпеки тощо: бесіди на протипожежну тематику «Вогонь – друг, вогонь – ворог», «Будь обережним з вогнем», «Сірники дітям не іграшка»; конкурси малюнків, творів-есе «Що треба знати, щоб не стати жертвою».

Таким чином, підготовка учнів до безпечного життя та діяльності неможлива без засвоєння знань з техніки безпеки та їх практичного застосування. Викладання техніки безпеки дозволяє дітям отримати необхідні знання, які допоможуть ідентифікувати небезпеку, що наближається або виникла, проаналізувати її рівень, приймати адекватні рішення та свідомо діяти, щоб відвернути небезпеку або зменшити її шкідливий вплив, керуючись розумінням явищ, які лежать в основі будь-якої надзвичайної ситуації. Згідно з державною концепцією освіти з напрямку «Безпека життєдіяльності людини», освіта та виховання спрямовані на одержання фундаментальних знань, умінь і навичок, формування поглядів, цінностей та поведінки з метою запобігання ризику для життя і здоров'я людей.

Майбутнє людини значною мірою залежить від стану всіх складових здоров'я (фізична, соціальна, психічна, духовна), від уміння берегти здоров'я і життя за будь-яких життєвих ситуацій. Звідси випливає важливе завдання сучасної школи – сформулювати на уроках трудового навчання в учнів потребу цінувати власне здоров'я і життя як найвищу індивідуальну та соціальну цінність. Одне з найважливіших завдань сучасної школи – навчити дітей берегти і зміцнювати своє здоров'я.

Список використаної літератури

1. Гаркуша С. В. Формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров'язбережувальних технологій: теоретико-методичний аспект : [монографія] / С. В. Гаркуша. – Чернігів : Видавець Лозовий В. М., 2014. – 392.
2. Коберник О. Концепція технологічної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів України (Проект) / О. Коберник, В. Сидоренко // Трудова підготовка в закладах освіти. - 2010. - №6. - С. 3-11.
3. Тхоржевский Д. А. Методика трудового обучения с практикумом: Учеб. пособие. – М.: Просвещение, 1987. – 447 с.
4. Наказ МОН України від 26.12.2017 № 1669 «Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти»
5. Девісілов В. А. Охорона праці / В. А. Девісілов. – М.: Форум, 2009. – 496 с.
6. Титаренко В. П. Організація проектно-технологічної діяльності учнів на 198 уроках трудового навчання / В. П. Титаренко. – Полтава : ПОІППО, 2007. – Ч. 2. – 160 с.

ЦИВІЛЬНА БЕЗПЕКА: ЗВ'ЯЗОК З ПРОФІЛЬНИМИ ТА ІНШИМИ ДИСЦИПЛІНАМИ

*Сідько Ю. О.
м. Полтава*

Анотація. Проаналізовано поняття «цивільна безпека», розкрито зв'язок цивільної безпеки з профільними та іншими дисциплінами, підкреслено, що цивільна безпека є багатогранним об'єктом розуміння і сприйняття дійсності, який потребує інтеграції різних стратегій.

Ключові слова: цивільна безпека, безпека, небезпека, наука, ризик.

Виходячи з сучасних уявлень, цивільна безпека є багатогранним об'єктом

розуміння і сприйняття дійсності, який потребує інтеграції різних стратегій, сфер, аспектів, форм і рівнів пізнання. Складовими цієї галузі є різноманітні науки про безпеку

Мета статті: розкрити роль цивільної безпеки з профільючими предметами і дисциплінами.

Цивільна безпека – функція держави, спрямована на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період [1, с.6].

У всьому світі велика увага приділяється вивченню дисциплін, пов'язаних з питаннями безпеки. Згідно з Європейською програмою навчання у сфері наук з ризиків «FORM-OSE» науки про безпеку мають світоглядно-професійний характер. До них належать:

- гуманітарні (філософія, теологія, лінгвістика);
- природничі (математика, фізика, хімія, біологія);
- інженерні науки (опір матеріалів, інженерна справа, електроніка);
- науки про людину (медицина, психологія, ергономіка, педагогіка);
- науки про суспільство (соціологія, економіка, право). Науки про безпеку мають спільну та окремі частини.

Гуманітарні, природничі, інженерні науки, науки про людину та про суспільство є складовими галузі знань, яка зветься цивільною безпекою, свого роду корінням генеалогічного дерева знань у сфері безпеки життєдіяльності. З цього коріння «проросли» екологічна культура, соціальна екологія та інші науки.

Кроною цього дерева є охорона праці, гігієна праці, пожежна безпека, інженерна психологія, цивільна оборона, основи медичних знань, охорона навколишнього природного середовища, промислова екологія, соціальна та комунальна гігієна і багато інших дисциплін.

У деяких підручниках, довідниках і навіть нормативній літературі дається визначення цивільної безпеки як науки, зокрема, науки про комфортну та безпечну взаємодію людини з середовищем, в якому вона перебуває [3, с.124].

Наука – це сфера людської діяльності, функціями якої є опрацювання і теоретичне систематизування об'єктивних знань про світ, а метою – опис, пояснення і передбачення процесів та явищ дійсності, що становлять предмет її вивчення, на основі законів, які вона відкриває. Кожна наука має власний методологічний апарат, структуру досліджень, мову. Наука відрізняється від повсякденної свідомості тим, що вона теоретично обґрунтовує дійсність.

Виходячи з викладеного вище, цивільна безпека поки що не може вважатися наукою, оскільки в ній відсутні деякі ознаки, обов'язково притаманні кожній науці, такі як особливі методи та структура досліджень тощо. Водночас є підстави вважати, що саме зараз вона формується як наука, і тому автори ставляться до неї як до науки, а також, наскільки це їм під силу, прагнуть зробити свій внесок у становлення цивільної безпеки як науки.

Дуже часто можна зустріти визначення безпеки як «такий стан будь-якого об'єкта, за якого йому не загрожує небезпека». Але подібне визначення не може нас задовольнити повністю, оскільки таке розуміння безпеки лише вказує на відсутність джерела небезпеки, тобто воно може характеризувати якусь ідеальну ситуацію, в якій безпека виступає як бажана, але недосяжна мета.

Безпеку краще визначити як стан діяльності, за якого з визначеною ймовірністю виключено прояв небезпек або ж відсутня надзвичайна небезпека. Та це визначення, як і попереднє, містить термін «небезпека», який сам потребує визначення. В спеціальній

літературі можна зустріти такі визначення:

- безпека – негативна властивість живої та неживої матерії, що здатна спричинити шкоду самій матерії: людям, природному середовищу, матеріальним цінностям;

- безпека – це умова чи ситуація, яка існує в навколишньому середовищі і здатна призвести до небажаного вивільнення енергії, що може спричинити фізичну шкоду, поранення та /чи пошкодження [2, с.253].

ДСТУ 2293-99 визначає термін «безпека» як стан захищеності особи та суспільства від ризику зазнати шкоди.

У цьому визначенні поняття «безпека» присутній термін «ризик». Більш детально з поняттям ризику, його вимірюванням та оцінкою ми будемо знайомитись далі. Тут же зазначимо, що ризик виникнення аварій, пошкоджень або виходу з ладу простих технічних пристроїв визначити не досить складне).

Для складних же технічних систем, а тим більше для людини чи суспільства ризик – це категорія, яка має велику кількість індивідуальних ознак і характеристик, і математично точно визначити його надзвичайно складно, а інколи неможливо. В таких випадках ризик може бути оцінений лише завдяки експертній оцінці. Тому наведемо ще одне визначення безпеки, яке ми і будемо використовувати надалі.

Безпека – це збалансований, за експертною оцінкою, стан людини, соціуму, держави, природних, антропогенних систем тощо.

Безпека людини – це поняття, що відображає саму суть людського життя, її ментальні, соціальні і духовні надбання. Безпека людини – невід'ємна складова характеристика стратегічного напрямку людства, що визначений ООН як «сталий людський розвиток» (Sustainable Human Development), такий розвиток, який веде не тільки до економічного, а й до соціального, культурного, духовного зростання, що сприяє гуманізації менталітету громадян і збагаченню позитивного загальнолюдського досвіду [1, с.78].

Цивільна безпека, як порівняно нова галузь науки, що створюється в наш час на стику природничих, гуманітарних і технічних наук, використовує методи цих наук, водночас розробляючи свої власні методи. Отримавши розвиток на основі досягнень наук про людину, суспільство, природу, цивільна безпека почала створювати свої методи, використовуючи накопичений досвід. З іншого боку, комплексний характер цивільної безпеки вимагає використання комплексу методів інших наук.

Отже, у природі і суспільстві окремі явища не існують відірвано одне від одного, вони взаємопов'язані та взаємозумовлені. У своїй діяльності ми повинні враховувати цю об'єктивну дійсність з її зв'язками та взаємовідносинами. І якщо нам необхідно пояснити будь-яке явище, то передусім слід розкрити причини, що породжують його.

Список використаної літератури

1. Михайлюк В. О., Халмурадов В. О. Цивільна безпека: навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 158 с.
2. Цивільний захист: навч. посіб. / Я. П. Скоробогатий, Т. Р. Садницька, В. О. Василечко, І. Г. Порождко; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. — Львів, 2015. – 367 с. – Бібліогр.: С. 361–365.
3. Цивільна оборона та цивільний захист: Підручник. – 3-тє вид., стер. Затверджено МОН / Стеблюк М.І. – К., 2013. – 487 с., тв. пал. (ст. 10 пр.).

НАСИЛЬСТВО У СІМ'Ї

*Сушко А.В.
м. Полтава*

Анотація. В статті розглянуто проблему сімейного насилля над дітьми, основні аспекти правової підтримки дітей-жертв сімейного насилля та розкрито необхідність